

ИВАН ПЕТРОВ
ОГЪНЯТ НА ОДИН

chitanka.info

Преди няколко години правехме „совалка“ между емирствата в Персийския залив и една северна страна. При една от совалките товародателите имаха някакви затруднения и ни се наложи да останем два безкрайни дни в бездействие. От два часа би трябвало да спя. По това време у нас е минало полунощ. Но биологическият часовник не успяваше да надделее над слънчевия. А слънцето се търкаляше по хоризонта и нямаше никакво намерение да залязва. Добре че хотелът имаше кабелна телевизия, която освен националните и няколко съседни транслираше и спътникови програми. Бе времето, когато се говореше само за звездни войни. Непрекъснато показваха компютърни анимации на хипотетични ядрени конфликти. Антените на спътници разузнавачи опипват пространството, проблясват сините лъчи на лазерите, отразяват се от космически огледала и накрая припламва експлозията на унищожена бойна глава на междуконтинентална ракета...

Бялата нощ, лумващите на екрана лазерни огньове, мисълта, че вдругиден ще се припичам на плажа на Шаржа, всичко това извика забравен спомен за един плаж, едно запознанство и една история, чута преди петнайсетина години.

Тогава Слънчев бряг не бе за нас само атракция, а и курорт, на който дори средностатистическият българин можеше да прекара десетина дни в началото на юни или края на септември. Тогава се запознах с пан Томашевски...

На плажа децата от различните нации имат свое есперанто. Синът ми, играейки с германчета, чехчета, полячета и прочие „-чета“, беше прекрасно информиран кое дете как се казва, откъде е, какви са родителите му. Явно, че обменът на информация бе реципрочен. Един ден възрастен поляк се представи: Бронислав Томашевски от Познан, бивш авиатор, сега пенсионер. От внук си знае, че пан Орлин също е авиатор. Много ще му е приятно, ако пан Орлин желае да си поговорят.

Приех с удоволствие. Пан Томашевски се оказа много сладкодумен. През войната бил емигрант в Англия, като пилот от Кралските военноморски сили участвал в много бойни полети. След освобождението на Полша се завърнал в родината, продължил да служи като пилот във войската. Говорихме за много въздушни боеве, в които е участвал, за различните типове самолети, за тайните оръжия на

немците. И при един подобен разговор пан Томашевски разказа случка, която... но ще предам дословно разказа на стария авиатор.

* * *

„Английското морско разузнаване получи от норвежката съпротива данни за местонахождението на един хитлеристки рейдер, който правеше големи пакости на търговските кораби, след което сякаш потъваше в морето. Излизаше само в лошо време, а после се спотайваше в някакъв фиорд, с каквито е нарязано крайбрежието на Норвегия.

Командването реши да унищожи рейдера с атака на торпедоносната авиация. За изпълнение на задачата избраха нашия самолетonosач. Аз пилотирах торпедоносец «Фейри-Суърдфиш». Въпреки страшното си име «Риба меч» това бе доста безобиден на вид биплан. Току преди войната англичаните смятаха да отписват тези самолетчета, но се оказа, че са много полезни и свършиха голяма работа. Кацаха на самолетносачите като мухи на стъкло. Скоростта им не бе висока, но за пилотаж бяха много леки и маневрени. Заедно с изстребителите «Спитфайер» станаха най-популярните самолети през войната в Англия.

На инструктажа преди полета получихме координатите на рейдера, но тъй като крайбрежието е пълно с островчета и фиорди, когато се появим в близост до кораба, от брега ще получим насочване с червени ракети по посока на мястото, където е пристанал.

През юни на тези ширини не се мръква, но слънцето все пак залязва за малко. Излетяхме час преди изгрева. Морето беше спокойно. Бръснехме на трийсетина фута, по тройки. Общо девет машини. Моят щурман бе норвежец. Сноре Ериксен бе по-млад от мене и бе цяло съкровище, за което всички на кораба ми завиждаха. Той познаваше много добре тези краища на страната, а знанието на езика при евентуално принудително кацане беше безценно.

След час и половина полет приближихме точката, където се криеше пиратът. Слънцето бе вече над хоризонта и в ниските му лъчи всичко придобиваше особена релефност. По това време на годината Норвегия е тъмнозелена и сива — хвойни, борове и скали. И на този

фон изведнъж се запали и полетя, описвайки парабола на североизток, рубинената звезда на сигнална ракета. Някой незнаен Ниле, Олаф или Арне, рискувайки живота си, насочваше нашите торпедоносци към фашисткия рейдер.

Проследявайки посоката на полета на ракетата, погледът ми различи върху фона на сивия гранитен бряг, притаен в заливчето, стремителен силует на военен кораб. Боядисан с цветовете на брега и водата, покрит с маскировъчни мрежи, той идеално се сливаше с пейзажа и ако не бе ракетата, изстреляна от скалите (а след първата последваха още няколко), ние можеше и да не го видим. Немците бяха големи майстори на маскировката и на какви ли не хитри номера.

До този момент пазехме пълно радиомълчание. Самолетоносачът също мълчеше на всички честоти. Радиомълчанието свърши! Слушалките ми се изпълниха с почти едновременните възгласи на екипажите, видели целта. Командирът предаде кратко:

— Атака!

Мигновено се престоихме. Положението не бе много изгодно за нас. В открито море атакуваме от различни посоки и зенитният огън на корабите се разрежда. Сега скалният бряг надеждно пазеше десния борд на противника и цялата мощ на оръжията му щеше да е насочена към левия борд. Единствено предимство бе, че атакуваме неподвижна цел.

Немците също ни бяха видели. Оръдейните кули на кораба се завъртяха. От сушата заговориха незабавно десетина огневи точки. Светещите пунктури се кръстосаха като шпаги и полетяха към нас. Много трудно е да бъде улучен нисколетящ самолет на такова разстояние. Немците знаеха това, но стреляха, за да създадат заслон пред нашите самолети и да ни заставят да пуснем торпедата отдалеч. Но ние упорито летяхме срещу огъня.

Първата атака бе резултатна и за двете страни. Немците улучиха два наши самолета. Единият експлодира във въздуха, а другият задимя като манчестърски комин и се помъкна над самата вода към къщи. Само командирската машина излезе от атаката поне видимо невредима. Но и нашите забиха едно торпедо в носа на рейдера, а това го правеше вече обречен.

Веднага атакува нашата тройка. В тясното заливче не можеше да се действа с много самолети. Летях точно към кърмовите кули на

кораба. Насреща ми святкаха дула, край нас прелитаха огнените капки на трасиращите снаряди, но не мръднах нито сантиметър, докато не усетих, че «рибката» подскочи, облекчена от пуснатото торпедо.

— Том, давай обратно! — извика Сноре. Казваше ми Том, от Томашевски. Нито Бронислав, нито Томашевски са имена, удобни във въздушния бой.

При излизането от атака ми надупчиха крилото и разпердушиниха десния елерон. Но машината се подчиняваше на управлението. Летях гърбом към кораба, но дружният рев в наушниците ми възвести, че и нашата тройка има попадение. Хоризонтирах самолета далече от огъня и видях атаката на последната тройка. Корабът почти не стреляше. Само от брега «се зъбеа» досадните двуцевни «Ерликони». Нашите пуснаха торпедата от непосредствена близост и се стрелнаха обратно над самите вълни, почти докосвайки ги с крила. В този миг две едновременни експлозии подхвърлиха фашиста и той започна да се накланя на ляв борд. Съдбата му бе решена, нямахме повече работа тук (а и торпеда).

— Всички самостоятелно към дома. Ей сега ще дойдат хуните — предаде командирът.

На тридесет и пет мили имаше немски аеродром и изстребителите сигурно вече стартираха. Обърнахме гръб на потъващия кораб и безсмислено стрелящите зенитки и полетяхме към самолетоносача.

Сноре ме поведе покрай брега, лавирайки между островчетата. Нашият «Суърдфиш» имаше бензин за около пет часа. Бяхме летели два. Освен това самолетоносачът беше се приближил към нас поне с шейсет мили. Можеше да изберем по-дълъг път за връщане.

По едно време Сноре ме побутна по рамото и посочи нагоре. На хиляда фута се въртеше двойка месершмити. Нашата рибка бе с цвета на вълните, към които доверчиво се притискахме, но немците ни видяха и се спуснаха върху ни.

— Влизай във фиорда — извика Сноре и аз се шмугнах в тесен фиорд, открил се в този миг откъм левия ни борд.

За бавния и лекоуправляем «Суърдфиш» бе играчка да лети по този своеобразен булевард между каменните фасади на бреговете. Немците прекратиха атаката, но ни стана ясно, че сме загубени. Те завъртяха виражи над нас. Фиордът има край или стеснение. Аз, ща не

ща, трябва да се издигна и тогава те със своите петстотин километра в час ще ни видят сметката за десет секунди.

И тогава се случи невероятното. От скалната стена на фиорда, обрасла с ниски хвойни, излетяха няколко последователни ярки мълнии. Една попадна в изстребителя, кръжащ малко по-ниско, и в този ден за втори път пред очите ми самолет се превръщаше в огнено кълбо, от което протичат мръсносиви струи. Вторият месершмит се преметна през крило и отлетя навътре в сушата. Явно сметна, че плячката, така безпомощна на вид, се оказа извънредно коварна.

Сноре крещеше нещо, но от вълнение на норвежки. Извиках му да говори на английски и се издигнах над скалите със завой на сто и осемдесет градуса. Връщах се към самолетоносача.

— Огънят на Один — повтори вече на английски моят щурман.

Тогава нямах представа кой е този Один, но не ще и дума, огънят му ни свърши чудесна работа...

* * *

В каюткомпанията отдадохме почит на загиналите и след разбора се започна вечният пилотски разговор кой как е видял днешния бой. Ние разказвахме за невероятното си спасение. Сноре обясни, че рибарите от околността разказват за «огъня на Один». Один е древен норвежки бог още от езическите времена. Имало един фиорд, в който в началото на лятото, рано сутрин, проблясвали странни мълнии. Излитали направо от скалите. Ако се случело на пътя им да попадне ято птици, някоя птица пламвала в небето. Рибарите избягвали фиорда през юни. А ние, притиснати от изстребителите, се бяхме вмъкнали точно в него и това се оказа спасително за нас. Започнаха се догадки, коя от коя по-фантастични, но така и не измислихме нещо, което горедолу да може да обясни случилото се.

През нощта лежах в каютата и не можех да заспя. Пред очите ми се редяха картините от боя: оловно-сивата вода на фиорда, гранитните стени, двойката месершмити, къпещи се в слънчевия огън, който още не можеше да надникне долу във фиорда, и мълниците. Мълнии, но не невероятните зигзази, разсичащи буреносното небе. Тези бяха прави

като струна. Пробляснаха няколко пъти и при едно от проблясванията водещият месер се натъкна на тях...

Сноре бе щурман от класа и бе нанесъл върху картата мястото, където се разигра случката. Там наоколо имало пещери, издълбани от водите. След това имахме още много бойни полети, но оцеляхме и дочакахме победата. През 1946 година се прибрах в Полша, лях отначало на Ил-10, след това на Ил-28, а през 1962 година се пенсионирах. Със Сноре Ериксен поддържахме постоянна кореспонденция. Той веднага след войната скъса с авиацията. Има магазин за спортни стоки.

През 1968 година ни покани на гости. Срещата на бойни другари, воювали четири години в един самолет срещу фашистите, бе повече от сърдечна. Семейство Ериксен ни посрещна съвсем по славянски.

Спомените за стари битки не отминаха и «огъня на Один». И сега бе юни и една вечер по-младият брат на Сноре, Тур Ериксен, преподавател по физика и математика, предложи да организираме експедиция до мястото, където ни спаси тайнственият огън. Сноре пазеше като реликва картата от този паметен бой.

На двадесети юни потеглихме с два автомобила. Предстояха ни над 600 километра по шосе, след това още кой знае колко с лодка и пеш, но със стар опитен щурман...

С наетата моторница на 22 юни сутринта още с изгрева на слънцето плувахме в нашия фиорд. На коленете на Сноре бе старият протрит планшет с картата от 1943 година. Огледах се, но сега картината бе съвсем различна. Моторницата мирно пърпореше по гладката повърхност на фиорда, над нас прелитаха чайки. Гореве бреговете започваха да се палят от слънчевите лъчи, но тук все още бе утринен сумрак. На кърмата жените оживено бърбеха в рамките на познанията си по английски.

Преди двайсет и пет години бях кълбо от нерви и мускули. Очите ми ловяха едновременно двата бряга, тъмните води под мен, въртящите виражи над фиорда месершмити. Очаквах съдбоносното стеснение или висока скала сред водата, което щеше да бъде развързката...

Моторницата забави ход. Сноре се оглеждаше, гледаше картата и компаса. Спряхме и останахме на дрейф. Сноре погледна часовника си и каза, че след десет минути ще честваме юбилея от спасението си.

Извадих бутилка с «Виборова» от чантата. Жените започнаха да приготвят сандвичи. Ние със Сноре все оглеждахме левия бряг. Нещо в нас говореше, че Один няма да пропусне да ни приветства за дързостта да се върнем отново във владенията му.

— Том, гледай, гледай! — завика Сноре, но не бе нужно, защото всички видяхме излетелия под ъгъл шейсет градуса ослепителен дори на фона на ясното небе лъч. Още един, още един. Четири шпаги от най-ярката светлина, която сме виждали, се забиха в небето и изчезнаха без следа. Само горе на брега остана да дими една хвойна.

Оглеждах в светлата осморка на зрителното поле на бинокъла брега, но освен догарящия храст нищо друго не открих. Откъм водата брегът бе абсолютно недостъпен. Тур предложи да означим мястото. Надухме оранжева спасителна жилетка, напълнихме две бутилки с вода и ги привързахме към жилетката за «котва». Получи се ярка шамандура. Започнахме бавно да се движим и да търсим място, откъдето бихме могли да се изкачим на брега.

След половин час открихме нещо като заливче, вързахме моторницата за един стърчащ камък и като се натоварихме с екипировката, поехме нагоре. Тук брегът не бе така стръмен и следвайки Тур Ериксен, който правеше облекчаващ изкачването зигзаг, се добрахме до билото. Оттук картината бе друга. Ярко светеше слънцето, виждаха се в далечината планински масиви, долу като спокойна река се бе проточил фиордът. На северозапад синееше морето, осеяно с островчета. За обща радост видях с бинокъла върху огледалната повърхност оранжева точка — нашата шамандура. Значи няма да е трудно да намерим мястото.

Движението ни не бе леко не само поради багажа. Тук не беше стъпвал човешки крак. Движехме се по никога неотъпквана трева. Тази част на страната е изключително рядко населена и места като това има много.

Разстоянието, което изминахме с лодката за половин час със сравнително бавен ход, сега преодоляхме за четири часа. Долу се открояваше върху вече огряната от слънцето вода оранжевата спасителна жилетка.

— Ето тук оставаме — заяви Сноре, след като свещенодейства известно време с компаса.

За съжаление брегът на фиорда бе такъв, че само с алпийска техника бихме могли да се спуснем и видим от какво се е запалила хвойната. Разположихме се на лагер и тръгнахме да огледаме местността.

Движейки се по склона, обратен на брега, се натъкнахме на вход на пещера. Грубо пресметнато, той лежеше на една права с нашата шамандура. Не носехме фенери и Тур се върна в лагера да вземе. Жените категорично отказаха да влизат в пещерата и се върнаха. Когато фенерите бяха донесени, внимателно, за да не пропаднем в някоя пукнатина или отвесен комин, поехме напред. Пещерата бе особена. В Полша имаме красиви пещери, но тази бе съвсем различна. Спускаше се плавно надолу, стените бяха осеяни с кристални образувания. Нямаше следа от сталактити и сталагмити. В светлината на мощните фенери кристалите проблясваха синкаво, зелено, виолетово. Ходеше се трудно. Подът бе покрит с остри камъни.

Внезапно Тур се спря. Спряхме и ние и насочихме фенерите натам, накъдето гледаше той. Стояхме на входа на зала, неописуемо красива. Стени, под, таван — всичко бе покрито с необикновени по красота и размери кристални купчини. Светлината на фенерите ни, пречупена милиарди пъти, създаваше неописуема феерия. Далече зад нас като светло петно се виждаше входът на пещерата.

Тур Ериксен възбудено обясняваше нещо на Сноре, но тъй като говореха на норвежки, не разбрах какво го е развълнувало. Запитах Сноре, но той каза само, че брат му предполага нещо, което утре може би ще се изясни. Със съжаление напуснахме залата, но трябваше да се връщаме, жените сигурно вече се тревожеха...

Разказахме им за чудната зала, но дори огромните кристали не бяха в състояние да ги подмамат «в тази дупка», както се изрази на полски пани Томашевска.

Нощувахме в спалните чували край огъня, който бе по-скоро символ на лагерния живот, защото бе съвсем светло през цялата нощ. Преди да изгрее слънцето, тръгнахме — Сноре, Тур и аз. Дадохме инструкции на жените да наблюдават брега и изгорялата хвойна.

Повторното влизане бе леко, вече пътят бе известен. Когато стигнахме залата, откъм далечния вход бе започнала да прониква слаба светлина. Седнахме на един гладък камък и се залюбувахме на

постепенно разгарящия се огън в залата. Погледнахме си часовниците. Времето бе същото като вчера, когато видяхме «огъня на Один»...

Сякаш запалиха противосамолетен прожектор от времето на войната. През входа по пещерния коридор, право в залата гледаше слънцето. И тогава се започна нещо, което не ще забравя, докато съм жив. През залата започнаха да пробягват ослепителни отблясъци, кристалите заискриха. От дъното на пещерата се надигна някакво бучене, отначало на границата на инфразвуковата честота. Скочихме и инстинктивно се притиснахме към студената скална стена. В залата все по-бързо и по-бързо преминаваха мълнии. Ниският тътен премина в бучене, после в свистене. Свистенето достигна своя максимум и в този миг наоколо всичко така засия, че закрихме очите си с ръце. «Ш-ш-ш-т. Ш-ш-ш-т!» Няколко пъти се разнесе непредаваем с човешките фонетични възможности звук. Свистенето започна да отслабва, премина в дълбок тътен, накрая и той затихна. Открихме лица. Пред погледите ни все още трептеше бяло сияние, но постепенно се адаптирахме. Кристалите блестяха, но вече напълно търпимо. Погледнахме към входа. Слънцето се бе отместило и осветяваше входа на тунела.

Тур Ериксен ми посочи с поглед избеляващото сияние в залата и каза:

— Лазер. Природен лазер.

През 1968 година не бях съвсем наясно какво представляват лазерите. Знаех, че са някакви почти вълшебни лъчи и толкова. Физикът Тур Ериксен бе проумял още при първото влизане в пещерата феномена на «огъня на Один», но желаше да се увери стопроцентно. И ето, уверихме се. Сега оставаше да вземем показания и от другите «свидетели».

Устремихме се към изхода, колкото ни позволяваха наклонът и неравностите по пода. Към лагера просто тичахме по меката девствена трева. Гореще цареше възбуда, жените махаха с ръце и викаха:

— Один и днес си поигра с огъня.

Поемайки след тичането въздух на кашалотски глътки, се захванахме да разказваме какво се случи в пещерата. Тур ни изнесе една лекция по теория на лазерите. Според него сме наблюдавали уникално явление. Слънцето, прониквайки през определени дни на годината в кристалната зала на пещерата, активира атомните решетки

на грамадните кристални образувания. В един момент лавината от енергия се устремява навън, фокусирана от кристал в дъното на пещерата. Там сигурно има отвор, пробит в скалата от многовековните удари на лазерния лъч.

Нашият огромен шанс бе пресякъл в онова утро на 1943 година оптичната ос на действащия в него миг природен лазер с курса на немския изстребител. В древния норвежки фиорд лазерът спаси мене и Сноре...

На другата година се получи писмо от Сноре, в което ми разказваше, че когато Тур Ериксен и група негови колеги отишли повторно на мястото вече с апаратура за изследване и екипировка, срутване заличило всяка възможност от проникване в пещерата. Сякаш бяхме осквернили с влизането си това природно чудо, родило сред древните викинги легендата за ОГЪНЯ НА ОДИН.

И сега, пане Орлин, като слушам, че някой желае да направи от лазера оръжие, се питам: Нима хората ще се решат да превърнат тези вълшебни лъчи в средство за унищожение?“

* * *

... На екрана плува изкуствен спътник. Антените му опипват пространството. Припламват отражателни огледала и между тях се стрелкат синкави лъчи. И като лъч на лазер през съзнанието ми минава въпросът, зададен преди много години от пан Томашевски: „Нима хората...!“

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 45,46/1989 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.